

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Кредитно-економічний факультет
Кафедра банківської справи**

Допустити до захисту
Завідувач кафедри _____
(підпис)
д.е.н., професор Кузнєцова Л.В.
“ ” _____ 2016 року

Дипломна робота

**на здобуття
освітньо-кваліфікаційного рівня магістра**

**з теми: Концентрація в банківському секторі України: сучасний стан та
перспективи**

Виконала: студентка VI курсу, групи 63
спеціальності
8.03050802 «Банківська справа»

Борисова Н.О.

Керівник: к.е.н., доцент Тарасевич Н.В.

Рецензент: Шило Є. В.

ОДЕСА – 2016 року

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСІВ КОНЦЕНТРАЦІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.....	5
1.1. Сутність концентрації в банківському секторі через реорганізаційні процеси, її необхідність та методи.....	5
1.2. Необхідність та економіко-правові засади проведення реорганізації комерційних банків.....	17
1.3. Переваги та недоліки процесів злиття та поглинання в банківському секторі.....	23
Висновки до першого розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ КОНЦЕНТРАЦІЇ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ.....	30
2.1. Дослідження розвитку процесів концентрації шляхом злиття і поглинання.....	30
2.2. Оцінка рівня концентрації банківського капіталу.....	39
2.3. Оцінка синергетичного ефекту на прикладі ПАТ «Банк Інвестицій та заощаджень» та ПАТ «КБ «Фінансовий партнер».....	49
Висновки до другого розділу.....	59
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПОДАЛЬШІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ.....	61
3.1. Кореляційно-регресійна модель взаємозв'язку концентрації активів та фінансової стійкості банківської системи.....	61
3.2. Проблеми реорганізації банків та шляхи їх вирішення.....	70
Висновки до третього розділу.....	77
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	85

АНОТАЦІЯ

Предметом дослідження є концентрація капіталу шляхом реорганізації банків.

Об'єктом дослідження є процеси концентрації капіталу в банківському секторі України.

Метою дослідження є виявлення характеру впливу концентрації на фінансову стійкість банківської системи.

Завданнями роботи є дослідити теоретичні основи сутності концентрації банківського капіталу; проаналізувати хронологію розвитку процесів злиття та поглинання в банківському секторі; оцінити рівень концентрації за допомогою розрахунку основних коефіцієнтів; запропонувати злиття двох банків та оцінити синергетичний ефект від цього; розробити модель взаємозв'язку концентрації активів та фінансової стійкості на трьох етапах розвитку економіки; запропонувати рекомендації до комерційних банків у питанні успішного проведення злиття та поглинання.

За результатами дослідження визначено теоретичні підходи до трактування поняття «концентрація капіталу», розкрита економічна природа та роль цього процесу. Проаналізовано хронологію розвитку злиття і поглинання в банківському секторі України. Освітлено рівень концентрації в банківському секторі на всіх сегментах. Сформульовано модель взаємозв'язку концентрації та фінансової стійкості. Надані практичні рекомендації комерційним банкам щодо ефективного та успішного злиття.

Одержані результати можуть бути використані при подальшому аналізі рівня концентрації в банківській системі та стану ринку злиття та поглинання.

Рік виконання дипломної роботи – 2016 р.

Рік захисту роботи – 2017 р.

Ключові слова: реорганізація банку, концентрація в банківському секторі, консолідація капіталу, злиття та поглинання, фінансова стійкість, до капіталізація.

Дипломна робота містить 103 сторінки, 27 таблиць, 14 рисунків, список літератури з 60 найменувань, 6 додатків.

ABSTRACT

The subject of study is the concentration of capital by restructuring the banks.

Object is a process of concentration of capital in the banking sector of Ukraine.

The study aims to identify the nature of the impact of the concentration on the financial stability of the banking system.

The objectives of this work is to explore the theoretical basis of the nature of concentration of banking capital; analyze the chronology of mergers and acquisitions in the banking sector; estimate the concentration by calculating the main factors; propose the merger of two banks and to assess the synergistic effect of this; develop a model of the relationship of concentration of assets and financial sustainability of the three stages of economic development; offer recommendations to commercial banks on the issue of successful mergers and acquisitions.

The study Theoretical approaches to the interpretation of the term “concentration of capital”, the economic role and nature of the process. Analyzed the chronology of mergers and acquisitions in the banking sector of Ukraine. Lit the concentration in the banking sector in all segments. Formulated a model of the relationship of concentration and financial stability. The practical recommendations to commercial banks for effective and successful merger.

The results can be used for further analysis of the level of concentration in the banking system and of the market of mergers and acquisitions.

Release year thesis – 2016.

Year of protection – 2017.

Keywords: reorganization of the bank's, concentration in the banking sector, capital consolidation, mergers and acquisitions, financial stability, to capitalization.

Thesis contains 103 pages, 27 tables, 14 figures, bibliography of 60 titles, 6 applications.

ВСТУП

Перед банківською системою України на даний час гостро постає проблема обмеженості більшості банківських установ у фінансових ресурсах. Ця обмеженість виключає можливість участі багатьох банків у процесі докапіталізації за новими вимогами НБУ. Зазначене питання може бути вирішено за допомогою концентрації банківського капіталу на основі злиття та поглинання банків. Хронологія розвитку процесів злиття та поглинання у банківському секторі української економіки налічує достатню кількість прикладів таких угод. Слід зауважити, що банківський сектор проявляє найбільшу активність в процесах злиття та поглинання у розрізі вітчизняної економіки. В умовах нестабільності ринкових відносин, яка підкріплюється ще й політичною нестабільністю правління банку може приймати рішення про злиття чи поглинання не тільки з позицій підвищення синергетичного ефекту або посилення конкурентних позицій, а в першу чергу, заради уникнення банкрутства та збільшення фінансової стійкості банківської системи.

Метою дослідження є виявлення характеру впливу концентрації на фінансову стійкість банківської системи.

Для досягнення даної мети необхідно виконати наступні завдання:

- дослідити теоретичні основи сутності концентрації банківського капіталу;
- виявити логіко-структурний взаємозв'язок концентрації з іншими спорідненими термінами;
- проаналізувати хронологію розвитку процесів злиття та поглинання в банківському секторі;
- оцінити рівень концентрації активів, зобов'язань, капіталу, кредитів та депозитів за допомогою розрахунку основних коефіцієнтів;
- запропонувати злиття двох банків та оцінити синергетичний ефект від цього;

- з'ясувати рівень входження іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему;

- розробити модель взаємозв'язку концентрації активів та фінансової стійкості на трьох етапах розвитку економіки та модель взаємозв'язку фінансової стійкості та деяких мікро- та макроекономічних факторів;

- запропонувати рекомендації до комерційних банків у питанні успішного проведення злиття та поглинання;

- запропонувати рекомендації до Національного банку України щодо диференційного контролю за банками з метою попередження монополізації ринку, з одного боку, та розпорошення капіталу, з іншого.

Об'єктом дослідження є процеси концентрації капіталу в банківському секторі України.

Предметом дослідження є концентрація капіталу шляхом реорганізації банків.

Методологічною базою дослідження є методи аналізу та синтезу (для вивчення предмету дослідження і взаємозв'язку його окремих частин); історичний і логічний метод (при дослідженні історичного процесу розвитку такого явища, як злиття та поглинання), методи аналізу та синтезу (для вивчення предмету дослідження і взаємозв'язку його окремих частин); історичний і логічний методи (при дослідженні історичного процесу розвитку такого явища, як злиття та поглинання).

Інформаційною базою дослідження є закони, нормативно-правові акти України, Постанови НБУ, дані офіційної фінансової звітності банків, наукові публікації та монографії вітчизняних та закордонних вчених.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження ми дійшли до висновку, що шляхом реорганізації діючих банків можна покращити фінансову стійкість банківської системи, підвищити ліквідність і платоспроможності з урахуванням соціально-економічних завдань, змін у національній макросистемі та на світовому фінансовому ринку.

Реструктуризація шляхом злиття або приєднання приводить до концентрації банківського капіталу, яка, в свою чергу, здійснюється не тільки через реорганізаційні процеси, але й шляхом збільшення капіталу банку за рахунок власних коштів (капіталізація частини прибутку), залучення додаткових коштів акціонерів, власників і кредиторів.

НБУ визначає концентрацію капіталу, як збільшення розмірів капіталу банку в процесі його нагромадження. Концентрація взагалі виражається у трьох формах: ринкова, що відображає загальний рівень концентрації в банківському секторі через можливість впливу великих банків на діяльність дрібних банків, концентрація банків, яка відображає сутність збільшення розмірів банків саме за рахунок збільшення активів та концентрація банківського капіталу, яка включає в себе збільшення як індивідуальних капіталів окремих банків, так і сукупного капіталу всієї банківської системи. Серед таких близьких за своєю сутністю понять, як «реструктуризація», «концентрація», «реорганізація», «консолідація», «злиття та поглинання», які деякі автори ототожнюють, найширшим є термін «реструктуризація». Як показав логічно-структурний аналіз взаємозв'язку між поняттями, комплекс заходів по реструктуризації серед усіх варіантів може включати реорганізацію банківської системи, яка здійснюється з метою «концентрації» банківського капіталу, тобто його нагромадження. Термін «концентрація» вважається другим за ієрархією, а наступним за ним вже «реорганізація». Реорганізація включає в себе «консолідацію» капіталу, адже вона виражає сутність об'єднувальних форм

реорганізації, тому вважаємо її наступною за ієрархією. В свою чергу «консолідація» виражає сутність процесів «злиття» та «поглинання», адже ці обидва процеси приводять з однієї сторони до зменшення кількості банківських установ, а з іншої до укрупнення банківського бізнесу.

До 11 січня 2017 року діяла Постанова НБУ № 58, згідно якої банкам до цієї дати необхідно були збільшити розміри свого капіталу, але зараз ця Постанова втратила чинність, і відтепер банки повинні докапіталізуватись до 11 липня 2018 року до 300 млн. грн., як передбачає Постанова НБУ № 242.

З початку останніх кризових явищ в економіці кількість банків зменшилася на 80 одиниць і на останню звітню дату складає 100 банків, з яких 40 % - банки з іноземним капіталом, з яких майже половина - банки зі 100-відсотковим іноземним капіталом. Тому і частка іноземного капіталу на даний час найбільша за весь проаналізований період.

Найбільшу частку серед іноземного капіталу українських банків займають банки з російським капіталом, а саме 63 %, що на 21 % більше, ніж в минулому році.

За період 2004-2016 рр. відбулося 73 угоди приєднання банків, серед яких лише одна угода враховується саме, як приєднання, в той час, коли всі інші – угоди купівлі-продажу або контрольного пакету акцій, або ж якоїсь незначної її частини. Найбільша кількість угод зі злиття та поглинання приходить на 2006-2007 рр., які характеризуються розширенням кредитної діяльності банківської системи, привабливістю для іноземних інвестицій. З останніх продажів слід навести Український банк реконструкції та розвитку, який був проданий китайським інвесторам наприкінці 2016 року. Але, за інформацією на офіційному сайті банку цей продаж передбачав лише купівлю китайською компанією необхідного пакета акцій додаткової емісії з метою докапіталізації до 120 млн. грн.

Згідно проведеного аналізу можна дійти до висновку, що за основними індексами концентрації капіталу банківська система загалом характеризується, як помірно концентрована, не дивлячись на те, що з кінця 2013 року до кінця

2015 року кількість банків зменшилась майже на 40 %. Порівнюючи з останньою звітною датою втрати кількості банків складають більш, ніж 45 %. Але це меншою мірою вплинуло на зміни в концентрації банківського капіталу, адже зменшення кількості банків викликано, переважно, їх ліквідацією, а не реорганізацією. Значення індексу Херфіндала-Хіршмана станом на 01.01.2016 не переходять за межі критичного значення, найбільша концентрація за цим індексом спостерігається в секторі кредитів, найменша – в секторі активів.

Збільшення кількості банків у докризовий період на протязі 2004-2007 рр. супроводжувалося зменшенням концентрації активів банків. За капіталом значення індексу на цьому часовому проміжку зростає через активне входження іноземного капіталу на український ринок. Стрімке зростання показника концентрації капіталу у 2006 році викликане найбільшою кількістю угод злиття і поглинання. З 2008 року починається зменшення кількості банків, що привело до поступового зростання індексу концентрації активів до теперішнього часу включно. Збільшення індексу концентрації активів на 01.01.2013 року викликано вимогами НБУ щодо збільшення мінімального розміру статутного капіталу до 120 млн. грн.

Основним мотивом злиття та поглинання банків є отримання синергетичного ефекту, тобто коли ринкова вартість об'єднаного банку у результаті злиття опиниться більшою, ніж просто сума ринкових вартостей окремих банків. Для приклада оцінки синергетичного ефекту були взяті два невеликих банка з головним офісом у м. Києві: ПАТ «Банк Інвестицій та заощаджень» та ПАТ «КБ «Фінансовий партнер», що географічно є вигідним та зручним. У результаті оцінки ефекту виявилось, що сума ринкових вартостей теоретично об'єднаного банку є у 4 рази вищою за суму їх вартостей при окремому функціонуванні. Розмір синергії склав 1222840,9 тис. грн.

Дослідження літератури в розрізі аналізу співвідношень концентрації банківського капіталу виявило існування двох протилежних думок серед учених-економістів. Перша думка полягає в тому, що концентрація має позитивний вплив на фінансову стійкість банківської системи. Підґрунтям для

цього слугує думка про те, що висококонцентрована банківська система більш стабільна, адже банкам не має необхідності ризикувати задля отримання високого рівня прибутку.

Друга думка підкреслює негативний вплив концентрації на стійкість. Причиною цьому є те, що великі банки, користуючись своїм монополістичним положенням, починають підвищувати процентні ставки за кредитами, що підвищує ризик їх портфелів і моральний ризик.

Ми дійшли до висновку, що сміливо можна приймати позицію обох сторін, адже з одного боку при високому рівні концентрації банки виявляються «надто великими, щоб збанкрутувати», а з іншого – «надто важливими, щоб збанкрутувати», що змінює ставлення банків до проведення ризикованих стратегій, а отже і впливає на стійкість банківської системи.

За отриманими результатами першої моделі, можна сказати, що на кожному з трьох етапів: докризовому, післякризовому та сучасному рівень концентрації за активами по-своєму впливає на фінансову стійкість.

На сучасному етапі модель показує обернений зв'язок між концентрацією та стійкістю, але ж ми дійшли до висновку, що зростання збитків банківської системи є форс-мажорним фактором сучасних кризових умов, яке відбувається не під впливом зростання рівня концентрації. Необхідно проводити реорганізацію проблемних та збиткових банків, щоб підвищити рівень фінансової стійкості. Доказом цього слугує останнє зменшення збитків, а отже можна сказати, що банківська система почала позитивно реагувати на процеси концентрації капіталу.

У другій моделі з шести вибраних факторів впливу на фінансову стійкість адекватними та істотними опинилися лише два: безпосередньо, концентрація активів та показник ризику, який розраховувався шляхом ділення резервів за кредитними операціями на кредитний портфель брутто. Обидва фактори мають обернений зв'язок із фінансовою стійкістю.

Національним банком України було спрощено процедуру приєднання банків, які потребують у докапіталізації із прозорою структурою власності, але

поки що зрушень у цьому напрямку не відбулося, адже НБУ відстрочив наступу кінцеву дату обов'язкової до капіталізації до 11 липня 2018 року.

На нашу думку, вітчизняній банківській системі необхідний відповідний посилений та диференційний підхід та контроль за великими і малими банками, тоді система може ефективно функціонувати як при низькому, так і при високому рівні концентрації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильченко З. М. Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація [Текст]: Монографія / З. М. Васильченко. – К.: Кондор, 2004. – 528 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.
3. Міщенко В. І., Шаповалов А. В., Салтинський В. В., Вядрова І. М. Реорганізація та реструктуризація комерційних банків: Навч. посіб. - [Текст] / В. І. Міщенко, А. В. Шаповалов, В. В. Салтинський, І. М. Вядрова. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. – 216 с.
4. Павловська К. В. Аналіз динаміки показників концентрації на банківському ринку України як чинника інтенсивності конкурентної боротьби / К. В. Павловська // Наукові конференції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/>.
5. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. [Текст] / [ред. С. В. Мочерний]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
6. Концентрація банківського капіталу в Україні: управління і досвід [Текст]: Монографія / [О.Д. Вовчак, Ю.О. Бойко]. - за наук. ред. д.е.н., проф. Реверчука С. К. – Львів: «Растр-7», 2012. – 192 с.
7. Банки и банковские операции: Учебник для вузов / под ред. Е. Ф. Жукова. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 417 с.
8. Суторміна К. М. Концентрація банківського капіталу в Україні: [Текст] Спец. 08.00.08: Дисертація на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук / Суторміна Катерина Миколаївна // Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – Київ, 2015. – 217 с.
9. Вядрова І. М. Реорганізація та реструктуризація комерційних банків: [Текст] Спец. 08.04.01: Дис. канд. екон. наук: - фінанси, грошовий обіг і кредит / Вядрова І.М. // Українська академія банківської справи Національного банку України. - Суми, 2001. - 200 с.

10. Ковалюк А. О. Фінансове регулювання реструктуризації комерційних банків в Україні [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук: спец. 08.00.08 - «Гроші, фінанси і кредит» / А. О. Ковалюк. - Львів, 2010. – 24 с.
11. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрямки підвищення [Текст]: Монографія / [В. В. Коваленко, К. Ф. Черкашина] // Сучасний рівень капіталізації на концентрації банків України – Суми. - ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. - С. 97-64.
12. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: закон України, затверджений Верховною Радою України від 07.12.2000 №2121-III. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
13. Тавасиева А. М. Банковское дело: управление и технологии: Учеб. пособие для вузов. - [Текст] / А. М. Тавасиева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 863 с.
14. Краснова І. В., Нікітін А. В. Стратегічна реорганізація банківської системи України [Текст] / І. В. Краснова, А. В. Нікітін // Економіка сьогодення: актуальні питання та перспективи. – 2013. – № 2.
15. Кашка І. С. Реорганізація комерційних банків на сучасному етапі [Текст] / І. С. Кашка // Інституційний репозитарій Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана». – 2010. – № 5. – С. 226-232.
16. Лисенко М. Я. Перспективи консолідації банківської системи України [Текст] / М. Я. Лисенко // Теоретичні та прикладні питання економіки. - № 27. – С. 430-435.
17. Енциклопедія банківської справи України [Текст] / [редкол.: В. С. Стельмах (голова) та ін.] – К.: Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.
18. Johnson, Gerry, Scholes, Kevan, Whittington, Richard Exploring corporate strategy, text and cases [Text] / Gerry Johnson, Kevan Scholes, Richard Whittington // 7th edition, Prentice Hall, Financial Times. - 2006. - P. 359.
19. Коровина С. С. Мотивы и процесс консолидации банковского сектора Российской Федерации [Текст]: автореф. дис. на соискание науч. степ. канд. екон. наук: спец. 08.00.10 / С. С. Коровина. - Санкт-Петербург, 2011. - 23 с.

20. Про особливості реорганізації банку за рішенням його власників [Електронний ресурс]: положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 27.06.2008, № 189. - Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
21. Доналд Д. Слияния, поглощения и другие способы реструктуризации компании: Учеб. пособие. - [Текст] / Д. Доналд Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2007. - 960 с.
22. Пирогов А. Слияния и поглощения компаний: зарубежная и российская теория и практика [Текст] / А. Пирогов // Менеджмент в России и за рубежом (рус.). – 2001. – № 5. – С. 11–16.
23. Волков В. Основы слияния и поглощений [Текст] / В. Волков // Финансовый менеджер. – 2005. – № 9. – С. 90–95.
24. Роуз П. С. Банковский менеджмент [Текст] / П. С. Роуз. - М.: Дело, 1995. – 768 с.
25. Правдина М. Процессы слияний и поглощений в российской розничной торговле: типы сделок, цели их осуществления и периодизация / М. Правдина [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://dmee.ru>.
26. Бойко Ю. Сутність, ознаки та прояви концентрації банківського капіталу [Текст] / Ю. Бойко // Вісник ТНЕУ. – 2010. - № 1. – С. 7-14.
27. Присяжник Ю. Ю. Злиття та поглинання банків: механізми реалізації та принципи застосування [Текст] / Ю. Ю. Присяжник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. - № 20.7. – С. 206–214.
28. Про збільшення капіталу банків України [Електронний ресурс]: положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 04.02.2016, № 58. - Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
29. Горбатюк Л. А. Ринок злиттів і поглинань у банківському секторі України: сучасний стан і перспективи розвитку [Текст] / Л. А. Горбатюк // Бізнесінформ. – 2014. - № 5. – С. 352–357.

30. Філонова І. Б. Методи злиття і поглинання вітчизняних банків іноземними інвесторами [Текст] / І. Б. Філонова // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. - № 23. – С. 14–17.
31. Однороженко Т. В. Класифікація процесів злиття та поглинання у банківському секторі / Т. В. Однороженко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>.
32. Степаненко Б. Інтернаціоналізація банківського сектору України: ціна й методи злиття та поглинань [Текст] / Б. Степаненко // Економіст. – 2010. - № 1. – С. 12–16.
33. Розвиток банківської системи в умовах формування нової архітектури фінансового ринку [Текст]: Монографія / [За ред.. В. В. Коваленко]. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2012. – 765 с.
34. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.
35. Офіційний сайт М&А в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mergers.com.ua>.
36. Рейтинг материнских иностранных банков-2015 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://forbes.net.ua/business/1392899-rejting-materinskih-inostrannyh-bankov-2015>.
37. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.
38. Словарь иностранных слов: [Более 4500 слов и выражений] [Текст] / [ред. Н. Г. Комлева]. – М.: ЭКСМО, 2006. – 669 с.
39. Словарь бизнес-сленга Е. Погребняка и А. Слободника [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://igordmit.narod.ru/Story4/75.html>.
40. Коупленд Т., Колер Т., Муррин Дж. Стоимость компаний: оценка и управление [Текст] / Т. Коупленд, Т. Колер, Дж. Муррин Пер. с англ. – М.: Олимп-Бизнес, 2005. – 576 с.

41. Хакен Г. Тайны природы. Синергетика: учение о взаимодействии [Текст] / Г. Хакен. – М. – Ижевск: Ин-т компьютерн. исслед., 2003. – 350 с.
42. Ткачук Н. Синергетичний ефект в операціях злиття і поглинання банків: особливості оцінки та визначення [Текст] / Н. Ткачук // Вісник НБУ. – 2010. - № 2. – С. 36–40.
43. Benston, G. J., Hunter, W. C., Wall, L. D. Motivations for Bank Mergers and Acquisitions: Enhancing the Deposit Insurance Put Option versus Earnings Diversification [Text] / G. J. Benston, W. C. Hunter, L. D. Wall // Journal of money credit and banking. – 1995. - № 3. – Vol. XXVII. – P. 777-787.
44. Офіційний сайт банку ПАТ «КБ «Фінансовий партнер» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank-fp.com.ua/>.
45. Офіційний сайт банку ПАТ «Банк Інвестицій та заощаджень» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bisbank.com.ua/>.
46. Момот Т. Оцінка вартості бізнесу: сучасні технології [Текст] / Т. Момот. – Х: Фактор, 2007. – 224 с.
47. Дані річної фінансової звітності ПАТ «Банк Інвестицій та заощаджень» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.bisbank.com.ua/images/genera/binder111.pdf>.
48. Дані річної фінансової звітності ПАТ «КБ «Фінансовий партнер» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.bank-fp.com.ua/images/stories/wa_tools_collection/path_c2ca656e0a46f3ef53ec390766d6aaed.pdf.
49. Allen, F., Gale, D. Financial Intermediaries and Markets [Text] / F. Allen, D. Gale // Econometrica, Econometric Society. – 2004. – № 72(4). – P. 1023–1061.
50. Boyd, J. H., De Nicolò, G. The Theory of Bank Risk Taking and Competition Revisited [Text] / J. H. Boyd, G. De Nicolò // Journal of Finance. – 2005. – Vol. 60, Issue 3. – P. 1329–1343.
51. Roy, A. D. Safety first and the holding of assets [Text] / A. D. Roy // Econometrica. – 1952. – 20(3). – P. 431–449.

52. Індикатори фінансової стійкості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44575.
53. Офіційний сайт банку ПАТ «Український банк реконструкції та розвитку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ubrr.com.ua/>.
54. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України [Електронний ресурс]: положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 07.04.2016, № 242. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0242500-16>.
55. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник [Текст] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів : Вид-во Нац.ун-ту “Львівська політехніка”, 2005. – 714 с.
56. Вітлінський В. В. Економіко-математичне моделювання: Навч. посібник. - [Текст] / За заг. ред. В. В. Вітлінського. — К.: КНЕУ, 2008. — 536 с.
57. Іващук О.Т. Економіко-математичне моделювання: Навч. посібник. - [Текст] / За ред. О. Т. Іващука. – Тернопіль: ТНЕУ «Економічна думка», 2008. – 704 с.
58. Марченко В. Н. Методичні підходи до оцінювання синергетичного ефекту злиття та поглинання [Текст] / В. Н. Марченко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - № 4(118). – С. 135–142.
59. Скалозуб Л. Безпека операцій зі злиття та поглинання банків [Текст] / Л. Скалозуб // Вісник КНТЕУ. – 2014. - № 3. – С. 48–62.
60. Романова М. І., Устюгова Ж. В. Основи банківської справи: Навч. посібник. - [Текст] / М. І. Романова, Ж. В. Устюгова. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 168с.